אבל חמרא דריחיא לא [א]רב יהודה שרי למישקל טופריה לחמרא דריחיא ולאוקומי ריחיא ולמיבני ריחיא[א] ולמיבני אמת ריחיא ולמיבני אוריא (רבא[ב]) שרא [ב]לסרוקי סוסיא [ג]ולמיבני אקרפיטא [ד]ולמיבני איצטבא רבא שרא למישקל דמא לבהמה בחולא דמועדא א"ל אביי תניא דמסייע לך [א] [ה]מקיזין דם לבהמה ואין מונעין רפואה לבהמה בחולו של מועד רבא [ו]שרא לכסכוסי קירמי מ"ט מעשה הדיוט הוא אמר רב יצחק בר אמי אמר רב חסדא [ג]קיטורי בירי[ג] [ז]אסיר מ"ט מעשה אומן הוא אמר רבא [ג] [ז]מאן דמתקיל (א) ארעא אדעתא דבי דרי שרי אדעתא דארעא אסיר היכי דמי מוליא [ז]במוליא ונצא בנצא (ב) אדעתא דבי דרי שקל מוליא ושדא בנצא אדעתא דארעא ואמר רבא [ח]האי מאן דזכי זיכי אדעתא דציבי שרי אדעתא דארעא אסיר [ה]היכי דמי שקיל רברבי ושביק זוטרי אדעתא דציבי שקל רברבי וזוטרי אדעתא דארעא ואמר רבא [ט]האי מאן דפתח מיא לארעיה אדעתא דכוורי שרי אדעתא דארעא אסיר היכי דמי [י]פתח תרי בבי חד מעילאי וחד מתתאי אדעתא דכוורי פתח חד בבא אדעתא דארעא ואמר רבא [י]האי מאן דפשח דיקלא אדעתא דחיותא שרי אדעתא דדיקלא אסיר היכי דמי [י]שקיל כוליה מחד גיסא אדעתא דחיותא מהאי גיסא ומהאי גיסא אדעתא דדיקלא ואסיר ואמר רבא הני תמרי תוחלני מיגזרינהו שרי מייצינהו אסיר רב פפא אמר [כ]כיון דמתלעי [ה]כפרקמטיא האבד דמי ושרי ואמר רבא [ל]פרקמטיא כל שהוא אסור א"ר יוסי בר אבין [מ]ובדבר האבד מותר רבינא הוה ליה ההוא עיסקא דהוה מזדבן בשיתא אלפי שהייה לזבוניה בתר חולא דמועדא וזבניה בתריסר אלפי רבינא הוה מסיק זוזי בבני [ט]אקרא דשנואתא אתא לקמיה דרב אשי א"ל מהו למיזל האידנא עלייהו א"ל [נ]כיון דהאידנא הוא דמשכחת להו ביומי אחריני לא משכחת להו כפרקמטיא האבד דמי ושרי תניא נמי גבי ע"ז כי האי גוונא הולכין לירידי

רש"י

אבל חמרא דריחיא. שכך עושין שהיו טוחנים אגב חמורים לא מצי למישקל להאי חמרא לפרניו דלא מצי למטחן במועד אלא לצורך מועד כדמפרש לקמן פרק מי שהפך (דף יב:) הלכך טחינה מועטת יכול לטחון בחמור ולא מרעי ליה גידול לפרניו: לאוקומי ריחיא. להעמיד להשים[ד] הריחים זו על גב זו: אמת ריחיא. העץ שהריחים בנוי עליו: ולמיבני אוריא. רפת בקר: לסרוקי סוסיא. להסריק סוסים במסרק של ברזל: למיבני אקורפיטא. מה שמשימין התבואה לתוכו לפני הסוסים שקורין מנייטור"ה בלע"ז: איצטבא. בנין אבנים[ה]: למישקל דמא. להקיז: לכסכוסי. גיהוץ שקורין קודלו"ר: קרמין. בגדים[ו]: מעשה הדיוט. למותר לעשותו בחולו של מועד דלאו מעשה אומן הוא: קיטורי בירי[ז] אסיר. למיעבד במועד שכך היו עושין שהיו נוטלין כלים חלוקין[ח] והיו מחליקין עליהן בית יד של חלוקיהם מעשה אומן הוא ואסור. ל"א לכויץ קמטין שאדם עושה בבית יד שממלאים אותה בקנה של שבלים חלקים ומקמטין פרוונלי"א בלע"ז: דמתקיל תיקלא. שחופר משם האדמה לצורך הגורן לחבוט שם חטין לצורך המועד היינו אדעתא דבי דרי ושרי: אדעתא דארעא. שחופר שדהו לצורך זריעה אסור משום דדמי כחורש בי"ט[ט]: מוליא במוליא. שנוטל הקרקע ממקום גבוה ומניחו שם על גבי מקום גבוה היינו מוליא במוליא: או נצא בנצא. שחופר במקום נמוך ומניחו במקום נמוך דהיינו אדעתא לארעא ואסור דזה דרכו של חורש שדהו (ג) שאינו משגיח באיזה מקום שירד המחרישה בקרקע אפילו במקום נמוך חורש והיינו[י] דומיא לחרישה ואסור: אבל שקל מוליא. שנוטל הקרקע ממקום גבוה: ושדא בנצא. במקום נמוך היינו אדעתא דבי דרי דגורן שכך דרכו של גורן שמשוה הגרנות[כ] וזה מותר: דזכי זיביא. שמכבד את הקרקע מעלים קטנים שעליה שנוטלם: אדעתא דציבי. אם ליקטן אדעתא דעלים להסיקן דנקט רברבי ושבק זוטרי: אדעתא דארעא. דלהכי ליקטן שרוצה לזרוע הקרקע שלוקט גדולים וקטנים אסור (ד): אדעתא דכוורי. שעושין המים שיוצאין מן הגומא של ביבר לחוץ אם לצורך שיצאו המים וישתיירו הדגים מותר: כגון דפתח תרי בבי. אחד שבו נכנסין המים לגומא ונכנסין אף הדגים לגומא ואחד שהמים יוצאין חוץ לגומא והדגים משתיירים בתוכה ולוקחים אותם שרי דהיינו אדעתא דכוורי: דארעא. דפתח חד בבא שבו נכנסים המים לגומא ואידך פתח שבו יוצאין המים לחוץ לא פתח: אדעתא דארעא. שכשהגומא מליאה מים יוצאין המים למעלה ומשקין כל השדה וכי האי גוונא אסור: דפשח דיקלא. שזומר הדקל מן הענפים שבו: אדעתא דחיותא. דראויין למאכל בהמה דנקט מן הענפים דמחד גיסא בין לחין בין יבשין לצורך מאכל בהמה היינו דחיותא ושרי: דנקיט מהאי גיסא. דדיקלא ומהאי גיסא ענפים יבשין שבו היינו אדעתא דדיקלא ואסור: הני תמרי תוחלני. תמרים שלא נתבשלו כל צרכן: מיגזרינהו. לחותכן לשנים ולאוכלן הכי בי"ט שרי דלצורך יום טוב קעביד: מייצינהו אסור. לכובשן במשוי ומוליא ליחה שבהן לחוץ היינו[ל] אסור שעכשיו אינן נתלעים אלא לעשות מהן צימוקים לאכלן בחול הוא מכוין ואסור לתקן ביום טוב מאכל לחול: כיון דמתלעי. אי לאו דמייצינהו: כדבר האבד. כלומר כסחורה שאדם יכול לעשותה במועד כדי שלא יפסיד בה אם לא עשאה הכי נמי מצי למייצינהו דאי לא עביד הכי מיתלעי ושרי: פרקמטיא כל שהוא. לעשות סחורה בחולו של מועד: ובדבר האבד מותר. שאם יש לו הפסד אם לא יעשנה לאותה סחורה מותר לעשותה אבל בתנס שלא[מ] להרויח אסור: הוה מסיק זוזי. שהיו חייבין לו מעות באותו מקום: יריד

תוספות

למישקל טופרי. פירש (ה) בתוספתא דה"ה לדידן שמותר לתקן ברזלים דקרקע קשה ומתקלקל ומשום שאין ברזלים בימי חכמים שאין צריך רק למשקל טופריה שהיה הקרקע מטוננת כמו ברוסי"א היה אסור: **איצטבא** ואקרופיטא. עניני ספסל וקלת הם חלוקים כדאמרינן בריש פרק עשרה יוחסין (קדושין דף ע.) ליתיב מר אקרופיטא אמר ליה מי סני ספסל כדאמרי רבנן או איצטבא כדאמרי אינשי:

ואין מונעין רפואה מבהמה. (ו) דברפואה דבהמה שיש בה מלאכה איירי אבל רפואה שאין בה איסור מלאכה רק גזירה משום שחיקת סממנין אפילו בשבת איכא מאן דשרי והלכה כמאן דשרי כדאי' בפ' במה בהמה (שבת דף נג:) דרש רבא הלכה כרבי ישיה דלית ליה גזירה משום שחיקת סממנין ברפואה דבהמה פי' לסרוקי סוסיא שפירש בקונטרס אוסטלי"ר בלעז [ס] אין נראה לי דהא קי"ל דבין קירוד ובין קירצוף שרי (ז) כדאי' סוף פרק שני דביצה (דף כג.) לר' שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר וקיימא לן כוותיה אלא ענין אחר הוא:

כסכוסי. פי' בקונטרס אנפשיי"ר בלע"ז ויש מפרשים ליקיי"ר ולשון כסכוס משמע כן כדאי' פ' תולין (שבת דף קמא. ושם) מכסכסו מבפנים ואין מכסכסו מבחוץ גבי טיט: **קיטורי** בירי. גרסינן ברי"ש ולא בידי בדלי"ת (ח) והוי מענין בירית טהורה בפ' במה אשה יוצאה (שם דף סג.) (ובפרק חזקת הבתים) (ב"ב דף נד):

מוליא במוליא ונצא בנצא אדעתא (ט) דבי דרי שקל מוליא ושדי בנצא אדעתא דארעא. [א] וכן גרס רבינו גרשון[פ] ורב אלפס גרס בהפך מוליא במוליא ונצא בנצא אדעתא לארעא מוליא בנצא אדעתא דבי דרי משמע שיותר קרקע שוה צריך לחרוש מלידוש ואיפכא מסתברא טפי דלדידן צריך קרקע שוה לידוש יותר מלחרוש ושמא לפי שהיו דשין במוריגין אין צריך קרקע שוה ויש מפרשים כדי לעשות דיר של בהמה[צ]:

פרקמטיא כל שהוא. פי' רבינו יצחק בתשובתו כי רבינו יעקב לא היה חושב הלואת רבית פרקמטיא והא דאמר רבינא הוה מסיק זוזי בבני אקרא דשנואתא משמע דחשיב פרקמטיא ולא שרי אלא משום דבר האבד היה אומר רבינו יעקב דסחורת יין היתה כדאמרינן באיזהו נשך (ב"מ עג:) רבינא הוה יהיב זוזי לבני אקרא דשנואתא ושפכי ליה טפי כופייתא אבל הלואה דשולחנות בקביעות וחילוף נראה (י) דחשיב פרקמטיא:

ובדבר האבד מותר. פירוש בדבר שאם לא ימכרנה עתה שמא לא ימכרנה יפה פעם אחרת ויפסיד מן הקרן אבל אם לא יפסיד מן הקרן אלא שלא ירויח כל כך אין זה חשוב דבר האבד וכל שכן לקנות סחורה שמא תהיה יותר ביוקר אחר המועד אבל לקנות יין כשר בתוך המועד מותר והר"ר יוסף פירש דיש לאסור דאף על פי שלא ימצא בזול הרי ימצא ביוקר ואין זה דבר האבד:

כוורא

עין משפט נר מצוה

צב א מיי' פ"ח מהל' י"ט הלכה טו סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקמ סעיף ח:
צג ב מיי' שם טוש"ע א"ח סי' תקלו ס"ב:
צד ג טוש"ע א"ח סי' תקמ סעיף ה:
צה ד מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ו:
צו ה מיי' שם הלכה טו טוש"ע א"ח סי' תקלו סעיף ג:
צז ו מיי' שם הלכה יד טוש"ע א"ח סי' תקמא סעיף ג:
[ו מיי' שם טוש"ע שם]:
צח ז מיי' פ"ח הלכה יג שם ופ"ב מהל' זכיה ומתנה הל' ד עד הלכה ט טוש"ע א"ח סי' תקלז סעיף ט וטור ש"ע ח"מ סי' רעה סעיף יז יח יט כ:
צט ח טוש"ע א"ח סי' שם סעיף י:
ק ט טוש"ע שם ס"ח:
קא י טוש"ע שם סעיף יג:
קב כ טוש"ע שם סי' תקלט סעיף ג:
קג ל מ נ מיי' פ"ז שם הלכה כב טוש"ע שם סי' תקלט סעיף א:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה מוליא במוליא כו' וכן גרס ר"ג ורב אלפס משמע שיותר קרקע שוה צריך לחרוש כו' ושמא לפי שהיו דשין כו' וי"מ כדי לעשות דיר כו' ורש"י גריס בהיפך מוליא במוליא ונצא בנצא אדעתא דארעא מוליא בנצא אדעתא דבי דרי כצ"ל:

רבינו חננאל

וחמור שרוכב עליו מותר ליטול צפורניו. אבל חמור הטוחן ברחיים לא. ר' יהודה שרא ליטול צפרנים של חמור הטוחן ברחיים ולאוקמי ריחיא ולמיבני אמת הרחיים ולמיבני אוריא פי' אורייתא[ו] סוסים. רבא שרא לסרוקי סוסיא ולמיבני אקרפיטיא ואיצטבא. רבא שרא למשקל דמא תניא נמי הכי מקיזין דם לבהמה. ואין מונעין רפואה לבהמה בחולו של מועד. רבא שרא לכסכוסי קירמי. ופירשו הגאונים א) תרטיב ר' אמתענה ותליינא. אמר רב חסדא קיטורא בידא אסור מעשה אומן הוא במס' יו"ט פ"ב (דף כג). אמר רבא מאן דתקיל תיקלא ב) פי' אזלח וגה אל ארץ וגעל הא מועתר אל אי שקיל ויהיב מוליא במוליא ונצא בנצא העפר הרך נותן ברך והקשה בקשה אדעתא דבי דרי עביד ושרי פי' מוליא בנצא הרך בקשה אדעתא דארעא ואסיר. וכן מאן דזכי זכיא. פי' מסקל ומנקה הקרקע שקיל רברבי פי' העצים הגדולים נוטל ומניח הקיסמין קטנים אדעתא דציבי ושרי שקיל רברבי וזוטרי אדעתא דארעא עביד ואסיר. וכן מאן דפתח מיא בארעיה דעיילי מהאי גיסא ודנפקי מהאי גיסא אדעתא למיצד כוורי הוא ושרי מחד גיסא אסיר. וכן מאן דפשח דיקלא מחד גיסא אדעתא דחיותא שרי מהאי גיסא ומהאי גיסא אדעתא דדיקלא ואסיר והני תוחלני שרי למגזרינהו מייצינהו אסור. בחגיגה בפרק אין דורשין[כ] אומר שם משל אי משכחת[ע] תוחלא אכול כו' והם התמרים הרכים הנקראים בטיית שודאך רטב והדקל אשר בו אלו התמרים עליו דיבר בכאן והתיר לחותכם מן הדקל ולא התיר לדורכן בנרתק שלהן לעשותן כמו אלו הנקראים בטיית אל לוג. ורב פפא התיר את זאת מפני שמתליעין. רב פפא אמר כיון דמתלען כפרקמטיא האבד דמי ושרי. ואמר רבא פרקמטיא כל שהוא אסור. א"ר אסי בר אבין ובדבר האבד מותר. רבינא הוה ליה עיסקא דהוה מזדבנא בשיתא אלפי שהייה לבתר מועדא וזבניה בי"ב אלפי. רבינא הוה מסיק זוזי בבני אקרא דשנואתא אתא לקמיה דרב אשי א"ל כיון דהאידנא משכחת להו וביומי אחריתי לא משכחת

מסורת הש"ס עם הוספות

א) תוספתא פ"ב ה"ג, ב) [עי' כלה כג.], ג) כ"ב נד., ד) בבא בתרא נד., ה) [שם], ו) [שם], ז) [שם], ח) [לקמן יא.], ט) [עי' ב"מ עג:], י) [ועי' תוס' ב"ב נד. ד"ה מוליא], כ) טו: ע"ש.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבא מאן דמתקיל תיקלא אדעתא. נ"ב כן היא גירסת רש"י ונימוקי יוסף ופירוש מסקנת השדה: (ב) שם אדעתא דארעא שקל מוליא ושדא בנצא אדעתא דבי דרי ואמר רבא כצ"ל: (ג) רש"י ד"ה או נצא כו' שאינו משגיח באיזה מקום. נ"ב פירוש לדבר שכל חורש אינו אלא לפי אדעתא עי' לעיל דף ג ע"ב: (ד) ד"ה אדעתא לארעא דלהכי כו' אסור הס"ד ואח"כ מה"ד דפתח מיא לארעיה שעושין חור והמים יוצאין מן הגומא: (ה) תוס' ד"ה למישקל כו' פי' בתוספות כו' לתקן ברזלים דכיון דהקרקע קשה ומתקלקל: (ו) ד"ה ואין מונעין רפואה מבהמה נראה דברפואה דבהמה: (ז) באד"ה וכן קרלוף שרי אפילו בי"ט כדאיתא: (ח) ד"ה קיטורי כו' ולא בידי בדלי"ת. נ"ב פירוש דיש גורסין בידי בדלי"ת ופי' לעשות קשרי בית ידים אסור מפני שעושה מעשה אומן וכן היא גירסת הרמב"ם: (ט) ד"ה מוליא כו' אדעתא דארעא שקל מוליא ושדי בנצא אדעתא דבי דרי וכן גרס בהיפך כו' בנצא אדעתא דבי דרי מוליא בנצא אדעתא דארעא משמע שיותר כו' כצ"ל: (י) ד"ה פרקמטיא כו' בקביעות וחילוף נראה דלא חשיב פרקמטיא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואין מונעין וכו' אין נ"ל דהא קיי"ל. עיין ברא"ש דהגיגה הכל רבו. ולפ"ז לק"מ דרש לשיטתיה דס"ל דבר שאין מתכוין אסור. ולפ"ז קרלוף בי"ט:

רש"י כת"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

א] בכת"י וברי"ף וראש ליתא "ולמיבני ריחיא", ועיין תוס' לעיל ע"א ד"ה ה"ג, ובהג' הב"ח שם (רש"ש), ועי' שם רש"י כת"י ובתוס' הרא"ש (ועי' דק"ס): ב] צ"ל רב וכ"א בראש"ש ובערוך ערך אקרפטא (גליון), וכ"ה בכת"י ועי' גליון הש"ס: ג] בכב"י סי' תקמא העתיקו נוסח הגמ' קטורי בי ידי ע"ש (גליון), וכ"ה בכת"י והרבה ראשונים בידי, ועי' תוס': ד] צ"ל ולהשים (באה"מ): ה] בכת"י איצטבא. כסא (ועי' תוס'): ו] [דקים כקדום ביצה. ערוך] (גליון): ז] בכת"י בידי, ועי' אות ג וברש"ש ויד דוד: ח] צ"ל חלקים (רש"ש, ראש משביר): ט] "בי"ט" ליתא בכת"י: י] בכת"י והוי: כ] בכת"י הגומות: ל] תיבת "היינו" מיותר (גנזי יוסף): מ] נדצ"ל שבא להרויח (באה"מ), ועי' ממ"נ ובחזו"א: נ] נראה שכאן שייך התיבות בפרק חזקת הבתים (ב"ב נד ע"א) במקום בסוף הדיבור הקודם (באה"מ): ס] נדצ"ל אורות: ע] נראה דיש להוסיף תמרי (עי"ש בחגיגה בהג' הב"ח):

חשק שלמה על ר"ח

א) לפי הנראה הוראת הדברים בלה"ק שרא לרעוע גרבי הבית כדי לנקותם. ב) הוראת הדברים בלה"ק עמוס דקירה. ופי' דקר את פני הארץ כי יעשה עפר.

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 20